

12. Lesy

Lesnatost

Ekologická kategorizace

Charakteristiky porostů

Zdravotní stav

Význam lesů

12. Lesy

Lesnatost

Výměra okresu Vsetín činí 114 308 ha. Z toho pozemky, které katastr nemovitostí eviduje jako les, pokrývají 61 538 ha (54 %). Z této výměry pokrývají lesní porosty asi 96,1 % (59 155 ha), dočasné paseky po těžbě v průměru činí 1,3 % (777 ha) a 2,5 % (1 549 ha) tvoří nebezpečné lesní cesty, pozemky pod elektrovody, lesní skládky a pod. K úředně evidované výměře lesních pozemků je nutno připočítat odhadem ještě asi 1 000 až 1 200 ha lesa na nelesní půdě. Jde o jev typický valašský, ke kterému dochází samovolným zarůstáním opuštěných zemědělských enkláv.

Výměra lesů okresu Vsetín podléhala v historicky dohledné minulosti značným změnám. Příkladem mohou být údaje z povodí Vsetínské Bečvy mezi obcemi Halenkou a Velké Karlovice. Kolem roku 1650, před počátkem valašské kolonizace tohoto území, zde lesy pokrývaly přibližně 90 % území (tj. kolem 19 000 ha). Do začátku 30. let 19. století lesnatost poklesla o polovinu na 44 % (9 214 ha). Nízká rentabilita zemědělství a silné povodně v 19. stol. vyvolaly opětovné zalesňování. Lesnatost výrazně vzrostla, a to na 70 % (14 645 ha) v roce 1964. Následujících 30 let došlo k nárůstu výměry lesa jen o několik desítek hektarů. V současnosti probíhá další zalesňovací vlna. Důvody k ní jsou stejné jako v 19. století.

Lesnatostí se okres Vsetín řadí na třetí místo mezi okresy ČR, za Jeseník a Jablonec n. N. Pro zajímavost - stejnou lesnatost jako okres Vsetín má Švédsko.

Ekologická kategorizace

Velký rozsah nadmořských výšek na území okresu 262 m až 1206 m (rozdíl 944 m na krátké vzdálenosti 29 km) je příčinou rozdílných přírodních, zejména klimatických, podmínek pro existenci a růst lesa. V závislosti na těchto měnících se podmínkách se mění i přirozené zastoupení druhů dřevin. Tento rozdíl vyjadřují lesní vegetační stupně, jejichž charakteristika je uvedena v kapitole o biotě.

Typ listnatého lesa z Hovězí - lokalita Dubčí

Charakteristiky porostů

Lesy okresu Vsetín tvoří ze 78 % jehličnany (67 % smrk, 7 % jedle, 2 % modřín a 2 % borovice) a 22 % listnáče (16 % buk, 2 % habr, 1 % javory, 1 % bříza a 2 % ostatní listnáče). Přesná rekonstrukce zastoupení dřevin před nástupem lidské kolonizace provedena nebyla, pravděpodobně se však jeví, že rozhodujícími dřevinami, které dohromady tvořily více než 90 % lesů okresu byly buk, od středních poloh spolu s jedlí, a že dnes dominující smrk se vyskytoval výrazněji jen v polohách nad 900 m n. m. Srovnání okresu Vsetín s celou ČR říká, že podíl jehličnanů a listnáčů je naprosto totožný, a to přes spíše hornatý charakter okresu, rozdíl jsou však v jednotlivých dřevinách. Borovice a dub, v pořadí druhá a třetí nejhojnější dřevina v ČR, jsou díky odlišným přírodním nárokům ve vsetínském okrese zastoupeny nepatrně. Naproti tomu jedle, považovaná celostátně za vzácnou až ohroženou, je v okrese třetí nejhojnější dřevinou.

Srnkový porost ve Velkých Karlovicích - Léskovém

Hodnotou zemědělské půdy patří vsetínský okres mezi čtyři nejméně úrodné okresy v ČR, zato v úrodnosti půdy lesní, měřeno produkcí dřeva, zaujímá příčky nejvyšší. V zásobách dříví a běžných přírůstech se okres Vsetín řadí na 2. pozici mezi okresy v ČR. Průměrné hektarové zásoby dříví dosahují 303 m³ (republikový průměr 236 m³), běžné přírůsty dříví na jeden hektar činí 9,93 m³ za 1 rok (ČR 6,90 m³).

Vnitřní struktura lesů vychází z ekologických vlastností jednotlivých dřevin a je druhotně silně ovlivňována lesním hospodářstvím. Převažujícím tvarem lesa jsou stejnověkové porosty s dominantní dřevinou smrkem (méně bukem), ve kterých jsou v 5-25 % podílu přimíseny jednotlivě nebo ve skupinách ostatní dřeviny. Tento typ lesa je charakteristický pro pasečný způsob hospodářství. V méně přístupných částech okresu se můžeme setkat se zbytky starších, původních lesům blízkých, jedlobukových porostů, dnes s příměsí smrku. Ve srovnání s jinými oblastmi republiky se v hojnější míře zachovaly rozvolněné, druhově i věkově pestřejší tzv. selské lesy, ve kterých se hospodařilo většinou bez pasek, výběrem upotřebitelných stromů. Dnes už vzácnějším typem lesa, přesto však pro Valašsko stále charakteristickým, jsou pařeziny pěstované pro palivové dříví. Jde nejčastěji o habrové, méně o bukové nebo dubové lesy obnovované pařezovými výmladky.

Zdravotní stav

Podat objektivní analýzu stavu a vývoje poškození lesů je obtížné. Krom jiného proto, že poškození lesů bývá nezdědká podle subjektivních pohledů hodnotitele zlehčováno nebo naopak zveličováno.

Předem je nutné říci, že škodlivé faktory působí na les v komplexu, přesně lze vliv jednotlivých faktorů jen málokdy popsat odděleně. Příkladem může být v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století pozorované hynutí jedle. Její citlivost k imisím byla přeceňována a dnes převažující vědecký názor hovoří o řadě příčin. Aniž by však problém hynutí jedle byl uspokojivě vysvětlen, ta se vzpamatovala a od začátku devadesátých let dochází k její přesvědčivé regeneraci.

Snímek z jádra jedlobukového pralesa Kutany - Halenkov, Dinotice

Obecně lze říci, že poškození lesů řadí Vsetín mezi okresy méně až středně problémové. Pokud se týče trendů, patrně nejbližší pravdě bude názor, že zdravotní stav lesů od devadesátých let stagnuje, případně dochází k mírnému zlepšení (z hlediska poškození imisemi) nebo k mírnému zhoršení (z hlediska poškození kůrovcem). Jednotlivé škodlivé faktory se však v čase a v místě projevují různou měrou. Nejvýznamnější škody působí lesům okresu bořivý vítr, těžký sníh a námrazy prolamující zvláště mladé porosty, kůrovec likvidující oslabené smrky (při přemnožení i smrky zdravé), spárkatá zvěř okusem mladých stromků a loupáním starších porostů, václavkové hniloby napadající zvláště smrčiny založené na bývalých zemědělských půdách. Vliv imisí je přímo pozorovatelný v polohách nad 900 - 1000 m n. m. (např. v úseku Radhošť - Pustevny), celoplošně však imise, a to nejen sloučenin síry, působí v pozadí jako stresující faktor. Ten spolu s nedostatkem vláhy v sušších letech oslabuje vlhkomilný smrk a otvírá cestu kůrovci.

Význam lesů

Obvyklé klasifikace rozlišují funkce lesa ekosystémové (pro přírodu) a sociální (pro člověka). Sociální funkce se pak člení na produkční, které procházejí trhem a mimo-produkční, které sice neumíme penězi ocenit, ale jejich pozitivních účinků jsme si vědomi. Orientaci ve funkcích lesů toto členění napomáhá, je však nepřesné (i člověk je součástí přírody) a konfrontační, neboť vyzdvihuje protikladné zájmy přírody, veřejnosti a zájmových skupin namísto hledání společných východisek pro lesnickou politiku.

Současný lesní zákon dělí lesy podle převažující, nikoli však výlučné funkce, do tří kategorií. Kategorie lesů hospodářských zahrnuje 96,5 % lesů okresu. Lesy na mimo-

řádě nepříznivých stanovištích, sloužící především k ochraně půdy, tvoří 0,1 % a kategorie lesů zvláštního určení obsahuje 3,4 %. Poslední kategorie zahrnuje lesy, v nichž oprávněný veřejný zájem nadřazuje mimoprodukční funkce nad funkce produkční. V našem případě se jedná o lesy v I. ochranném pásmu vodních zdrojů, v maloplošných chráněných územích, v 1. zóně CHKO Beskydy a genové základny lesních dřevin.

Dnes široce zmiňovaný princip trvale udržitelného hospodářství uplatňuje naše lesnictví již více než 250 let. V praxi to znamená, že se netěží více dřeva než ho přiroste. V souvislosti s civilizačními problémy přidává moderní lesnická politika vyspělých zemí k principu těžby nanejvýš přírůstu dva další postuláty, a to za prvé - propagaci výrobků ze dřeva jako obnovitelné, bezodpadové a přirozeně recyklovatelné suroviny, a za druhé - aktivní podporu ostatních funkcí formou veřejných investic.

Současná česká právní praxe i praxe lesnický srovnatelných evropských zemí přiznává lesu statut hospodářského majetku, kterému zároveň ukládá povinnost používat část výnosů k zajišťování veřejně prospěšných funkcí. Z pohledu vlastnictví lesů je situace v našem okrese výrazně odlišná od celorepublikové. V okrese Vsetín je nejvíce lesů soukromých (42,7%), následují lesy státní (38,6%) a nejméně je lesů ve vlastnictví obcí (18,7%). V ČR naopak vysoce převažují lesy státní (Lesy ČR, s. p., lesy národních parků, vojenské lesy, školní lesy) - dohromady 68 %, soukromých lesů je 19 % a obecních 13 %.

Zimní aspekt v jedlobukovém pralesu Razula - Velké Karlovice

Pohled na Dušnou a údolí Jasénky od Vsetína. V této oblasti se nachází množství selských listnatých lesů s habrem, bukem a lípou.

Interiér pralesa Kutany se vzrostlými buky. Ve starých stromech zde často hnízdí datel černý a holub douphák.

